

AZƏRBAYCANIN BÜTÖVLÜYÜ, MÜSTƏQİLLİYİ VƏ TƏRƏQQISI

RESPUBLİKA

TƏSİSÇİ: AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN İŞLƏR İDARƏSİ VƏ QƏZETİN REDAKSIYA HEYƏTİ

Gün gələcək Azərbaycan dünyaya günəş kimi doğacaq.

İlham Aliyev

17 AVQUST 2024-cü il

ŞƏNBƏ

№ 175 (7933)

GÜNDƏLİK İCTİMAİ-SİYASİ, SOSIAL-İQTİSADI QƏZET

WWW.RESPUBLIKA-NEWS.AZ

"Bu gün Avrasiyadakı geosiyasi vəziyyət məhz bizim gördüyümüz işlərin nə dərəcədə düzgün olduğunu sübut edir. Azərbaycana gəldikdə Cənub Qaz Dəhlizi tamamilə yeni marşrutdur. Bu gün ona artıq bir çox marşrutlar - interkonnektorlar əlavə edilib. Azərbaycan qazı yeni mənbədir. Yeni biz burada, bu formatda, təşəbbüskarı olduğumuz bu layihədə enerjinin şaxələndirilməsi məsələlərinin tam şəkildə əhatə edildiyini görürük". Bu fikirləri martın 1-də "Gülüstan" sarayında Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 10-cu və Yaşıl Enerji Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 2-ci iclaslarında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirib.

Xəzər dənizinin Azərbaycana məxsus sektorunda, "Abşeron" qaz-kondensat yatağında təbii qazın kommersiya hasilatının ötən ilin ən mühüm hadisələrindən olduğunu bildirən ölkə başçısı qeyd edib ki, bu, "Şahdəniz"dən sonra ikinci nəhəng qaz ehtiyatlarının kəşfi deməkdir. "Abşeron" qaz-kondensat yatağı bizim gələcək şaxələndirmə layihələrimizin re-surs bazasını təşkil edəcək. "Abşeron" layihəsinin ilk fazası artıq təsdiq edilib. Biz orada illik hasilatın 1.5 milyard kubmetr

həcmində olmasını gözləyirik. İkinci faza ilə bağlı razılıq əldə edildikdən sonra daha 4-5 milyard kubmetr həcm əlavə ediləcəkdir ki, onun böyük əksəriyyəti beynəlxalq bazarlara nəql olunacaq. Növbəti nailiyyət Azərbaycanın Macarıstana və Serbiyaya qaz nəql etməsidir. Beləliklə, bizim Avropaya qaz təchizatımızın coğrafiyası genişlənməmiş oldu. Bu gün Azərbaycan 8 ölkəyə qaz nəql edir ki, onlardan altısı Avropa ölkəsidir. Ötən il Avropada istifadəyə verilmiş interkonnektor layihə-

lərinin təməlinə, ilk növbədə, Cənub Qaz Dəhlizi layihəsi dayanır. İkincisi isə onlar bizə Avropada mümkün qədər çox məntəqələri əhatə etməklə bağlı söylərimizi davam etdirməyə imkan verəcək.

İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, o cümlədən enerji sahəsində tranzit potensialının gücləndirilməsi istiqamətində qlobal əhəmiyyətli layihələrin icrası ölkəmizin imkanlarını artırmaqla yanaşı, regional və beynəlxalq əməkdaşlığı da inkişaf etdirir. Avropanın enerji arxitekturasının qurulmasında və enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan Azərbaycan bütün iqtisadi-siyasi maneələrə və böhranlara baxmayaraq, yeni layihələri uğurla davam etdirir. Təbii qazını Avropa bazarlarına çatdırmaqla qitə ölkələrinin

Qaz təchizatında mühüm və etibarlı tərəfdaş

Ölkəmizin təşəbbüsü ilə reallaşan layihələrdə enerjinin şaxələndirilməsi önəmli yer tutur

enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsinə də öz töhfəsini verəcək. Artıq Azərbaycan hasil etdiyi qazı qonşu dövlətlərə ixrac edir və Avropa bazarına ixraca başlamaq üçün yeni kəmərlər tikilib. Bu layihələrin həyata keçirilməsində "Şahdəniz" yatağının əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Azərbaycanı dünyaya qaz ixrac edən ölkə kimi tanıdıb.

Dünyanın ən iri təbii qaz-kondensat yataqlarından biri olan "Şahdəniz" yatağı 1999-cu ildə kəşf edilmişdir. Yataq Xəzər dənizinin dərinisulu şelfində, Bakıdan təxminən 70 km cənub-şərqdə yerləşir. "Şahdəniz" layihəsi üzrə neft-qaz əməliyyatları podratçılar adından çıxış edən əməliyyat şirkəti bp tərəfindən həyata keçirilir. "Şahdəniz Mərhələ 1" üzrə əməliyyatlara 2006-cı ildə başlanılıb. "Mərhələ 1" üzrə maksimum hasilat ildə təxminən 10 milyard kubmetr qaz və gündə 50 000 barel kondensat təşkil edir. "Şahdəniz Mərhələ 2" və ya Yatağın Tammiqyashlı İşlənməsi (YTI) layihəsi "ŞD Mərhələ 1" layihəsindən hasil olunan illik 10 milyard kubmetr qazdan əlavə 16 milyard kubmetr qaz hasil edəcək nəhəng bir layihədir. "Şahdəniz Mərhələ 2" layihəsi üzrə ilk qaz 2018-ci ildə hasil edilib. "Şahdəniz" layihəsi üzrə qurğuların hasilat gücü illik olaraq 29 milyard kubmetr təbii qaz və təxminən 60 milyon barel kondensat təşkil edir. Yataqda iri həcmdə karbohidrogen ehtiyatları mövcuddur və 20 ilə yaxındır ki, davamlı olaraq və etibarlı şəkildə hasilat əməliyyatları apa-

rılır. Layihənin başlanmasından etibarən yataqdan ümumilikdə 218 milyard kubmetrdən çox təbii qaz və 371 milyon bareldən artıq kondensat hasil edilmişdir. "Şahdəniz" yatağı ən azı yüz il Azərbaycanı və xarici ölkələri qazla təchiz edəcək.

"Əsrin müqaviləsi"nin imzalandığı dövr ilə müqayisədə 511 milyon tondan 1 milyard tona, qaz ehtiyatı isə 370 milyard kubmetrə çatdırılıb. "Şahdəniz", "Ümid" və "Abşeron" yataqlarının ümumilikdə kondensat ehtiyatı 325 milyon tondur. Neft və kondensatın birgə ehtiyatı isə 825 milyon ton artıb. Azərbaycanın bu günə 2 milyard tondan artıq çıxarıla bilən neft-kondensat, 2 trilyon 600 milyard kubmetr çıxarıla bilən qaz ehtiyatı var. Azərbaycanın proqnozlaşdırılan qaz ehtiyatı isə 6 trilyon kubmetr, neft ehtiyatı 4 milyard tondur. İşlənmənin əvvəlindən bu vaxtadək Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) yataqlar blokundan 368 milyon ton neft, 109 milyard kubmetr qaz hasil edilib.

Prezident İlham Əliyevin ötən il Bolqarıstana işgüzar səfəri çərçivəsində imzalanan "Bulgartransgaz" (Bolqarıstan), "Transgaz" (Rumıniya), FGSZ (Macarıstan) və "Eustream" (Slovakiya) və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) arasında əməkdaşlığın təşviqi ilə bağlı Anlaşma Memorandumu "Həmrəylik Halqası" təşəbbüsünün reallaşması üçün böyük bir addımdır. İmzalanmış sənədlərə əsasən, infrastrukturun genişləndirilməsi Azərbaycan qazının avropalı alıcılarının sayını 6-dan 10-a çatdıracaqdır.

(davamı 2-ci səhifədə)

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Anlaşma Memorandumu Azərbaycan Avropaya əlavə qazın tədarükü üçün 4 ötürücü sistem operatoru ilə SOCAR arasında əməkdaşlığın istiqamətlərini müəyyən edir. Əlavə qaz tədarükü "Həmrəylik Həlqəsi" adlandırılan Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan və Slovakiyanın təkmilləşdirilmiş ötürücü şəbəkə sistemləri vasitəsilə həyata keçiriləcək. Memorandum gələcək üçün bir növ yol xəritəsidir. Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin böyük gələcəyi var. Beləliklə, Azərbaycanın iştirakçısı və təşəbbüsçüsü olduğu enerji layihələrinin uğurlu icrası dünyanın enerji xəritəsinə yeni əlavələr gətirir. Azərbaycanın enerji diplomatiyasının uğurları bir-birini əvəzlədikcə, dünyanın enerji xəritəsi yenidən cızılır. Bu, ölkəmizin etibarlı tərəfdaş kimi artan rolunun, onun iştirakı olmadan regionda hansısa iqtisadi layihənin həyata keçirilməsinin mümkünsüzlüyünün təsdiqidir.

İndi yeni bir ixrac layihəsinin reallaşdırılması üzərində işlər

aparılır. Bu, bərpaolunan enerjinin və "yaşıl hidrogen" in Avropaya ixracı layihəsidir. Azərbaycanın bərpaolunan enerji potensialı ilkin hesablamalara görə 200 qiqavat dəyərləndirilir. Artıq 25 qiqavat gücün yaradılması istiqamətində investisiya layihələrinin icrasına başlanılıb. Qara dənizin dibi ilə yeni marşrutların yaradılması Azər-

Ölkəmizin təşəbbüsü ilə reallaşan layihələrdə enerjinin şaxələndirilməsi önəmli yer tutur

baycanın bərpaolunan enerjisinin də Avropaya çatdırılmasına imkan verəcək. Xəzər dənizinin 157 GVt-lıq dəniz külək potensialından istifadə etməklə "Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi" nin yaradılması, ilkin mərhələdə 4 GVt "yaşıl elektrik enerjisi" və "yaşıl qazın" ixracı istiqamətində mühüm işlər görülür. Bu layihə çərçivəsində tərəfdaş ölkələr - Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstanla

görüşlər keçirilib. Bolqarıstan da bu layihəyə maraq göstərir. Layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılmasının ilk nəticələri bu ilin sonuna gözlənilir. Mərkəzi Asiya ilə birləşdirilməsi imkanları da müzakirə edilir. Bu yaxınlarda "yaşıl enerji" nin ötürülməsi üçün Azərbaycan, Qa-

zaxıstan və Özbəkistanın enerji sistemlərinin birləşdirilməsinə dair Əməkdaşlıq Memorandumu imzalanıb.

"Azərbaycan-Türkiyə-Avropa" "yaşıl enerji" dəhlizinin reallaşdırılması və bərpaolunan enerji mənbələrinin Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsindən Türkiyəyə və daha sonra Avropaya ixracı üçün Türkiyə ilə əməkdaşlıq davam etdirilir. Göründüyü kimi, Azərbaycan regionda "yaşıl enerji" əlaqələrinin genişlən-

dirilməsi üçün körpü rolu oynayır. Bərpaolunan enerjinin 3 dəfə artırılması ilə bağlı qlobal vədin həyata keçirilməsi regional kontekstdə vacibdir. Belə ki, Azərbaycan bu mərhələdə Avropanın enerji təchizatını "yaşıl enerji" və hidrogenlə şaxələndirə bilər. Bərpaolunan enerji mənbələri potensialına malik ərazilərin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində 8 ərazi seçilmişdir. Seçilmiş 3 ərazidə pilot layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülür. Külək enerjisi ilə müqayisədə ölkənin bütün ərazisində mövcud olan günəş enerjisi potensialından, kənd təsərrüfatına yararsız torpaqlardan istifadə edilməsi, bərpaolunan enerji mənbələri üzrə elektrik enerjisi istehsalı güclərinin paylaşıdırılması üçün növbəti illərdə regionlarda layihələrin həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Bərpaolunan enerji mənbələri üzrə yüksək potensiala malik ərazilərdə hərrac vasitəsilə investisiya qoyuluşu istiqamətində işlər davam etdirilir.

Mustafa KAMAL,
"Respublika".